

OOOOOH ... Daar glibbert iets

door Margriet Hunfeld, foto's Martin Smit

Freek Vonk zal er waarschijnlijk zijn bed niet voor uitkomen, maar wij wel hoor! Want op het land achter onze wei is iets opmerkelijks gebeurd. Begin september is daar onverwachts een ringslang gesignaleerd en dat is behoorlijk spectaculair, omdat dit de eerste bekende vondst in Culemborg is sinds tijden. De laatst bekende waarneming werd in de jaren '80 gedaan door NVWC-lid Berry Lucas. Dat er hier nu na 45 jaar opnieuw een slang is gesignaleerd, is dan ook verbazend, want er komen - afgezien van ontsnapte schildpadden - geen reptielen voor in de West-Betuwe, ook geen hagedissen.

De ringslang laat zich sowieso steeds minder zien in de buitengebieden. Heel jammer als je bedenkt dat de soort een zeldzaam inheems reptiel is van ruim 1 meter en daarmee de grootste slang van Nederland. Bovendien is hij of zij niet giftig en hij bijt ook niet; boswachters noemen ze zelfs 'rustige, makke dieren, waar niemand bang voor hoeft te zijn'. Zelfs als je ze oppakt, verdedigen ze zich niet, maar houden zich schijn dood of beginnen te sissen. En in het ergste geval schrikken ze hun aanvallers af met een vieze stank.

Dat de ringslang nu minder wordt waargenomen in de buitengebieden heeft alles te maken met het verdwijnen van open mestvaalten, verdroging en versnippering van leefgebieden en de intensivering van landbouw. Maar ook de netheidsmanie in het opgeruimde Holland zorgt voor steeds minder broedplekken. Komt bij dat ringslangen zich de afgelopen hete zomers minder lieten zien, omdat ze niet meer hoeven te zonnen om op temperatuur te blijven, nu die

temperatuur in een broeihoop kan oplopen tot wel 50 graden.

In de grote steden is daarentegen een toename van de ringslang geconstateerd dankzij de kunstmatige broeihopen die door vrijwilligers zijn aangelegd. Zodat in Amsterdam in het afgelopen seizoen ruim 7.000 eieren zijn geteld en 2.000 ringslangen waargenomen. In onze provincie Gelderland echter is in de zomermaanden geen enkele ringslang gemeld; in de provincie Utrecht is in september slechts één ringslang in Zeist waargenomen en één in Bunnik. (Waarneming.nl, ringslang, *Natrix helvetica* 2020).

De situatie van de ringslang is dan ook onzeker, niemand die nog weet hoe het met ze gaat sinds hun dramatische afname met 37%. Inmiddels staat hij op de Rode Lijst als 'kwetsbaar' en is de slang een nationaal beschermde diersoort geworden.

Maar laat ik niet op de zaken vooruitlopen en bij het begin beginnen. Want ook het begin is al een natuurverhaal apart.

Puur Natuur

Onze voormalige paardenwei, die inmiddels tot bloemrijk grasland is omgeturnd, grenst aan een groot stuk land van onze achterbuurman. Dat is niet zomaar wat land, maar een mooi verwilderde plek van bijna anderhalve hectare waar de natuur al 40 jaar haar gang mag gaan. Wat inmiddels voor een prachtig natuurlijk evenwicht heeft gezorgd. Onze 73-jarige achterbuurman is dan ook met afstand het groenste natuurmens dat ik ken.

Hoewel hij vrijwel dagelijks op zijn land te vinden is om aangeleverd snoeihout te stapelen, zijn moestuin na te lopen of de diverse hout- en composthopen te verrijken, laat hij verder alles zoveel mogelijk met rust. Zijn land is dan ook precies het tegenovergestelde van de verdroogde en verarmde groenwoestijnen die we tegenwoordig overal om ons heen zien. En lijkt al helemaal in niets op de aangeharkte tuinen waarin iedere mier dood moet, elke spontane begroeiing als onkruid kapot wordt gespoten en elk blaadje met veel kabaal wordt weggebladblazerd.

Maar op het land van onze achterbuurman groeit en bloeit alles in zijn of haar eigen tempo en mag het er volop zijn. Zodat er langzaam natuur in z'n meest pure vorm is ontstaan, een beeld dat we nauwelijks meer kennen en waarmee hij veertig jaar geleden zijn tijd al ver vooruit was.

In zijn graswei, die tweemaal per jaar wordt gemaaid, zorgt verschralling voor een rijk boeket aan inheemse weidebloemen. Tal van broed- en trekvogels foerageren er, evenals roofvogels die hun nesten in de metershoge hazelaars, meidoorns en kastanjes bouwen. En in het voorbijgaan de ratten onder controle helpen houden, samen met rondsluipende katten en soms een bunzing. Ook krepelhout, brandnetels, fruitbomen en bramenstruiken versterken de biodiversiteit en drie zelf gegraven vijvers zorgen voor het nodige water, evenals de sloot.

En precies daar lagen begin september even verderop de zes composthopen van organische mest en snoeiafval, waar onze achterbuurman zijn opmerkelijke ontdekking deed.

Volledig verrast

Want toen hij die septembermiddag met een riek een van die hopen aan het afgraven was om compost te oogsten, hield hij er parades mee op. Ooohw, daar glibberde iets. Volledig verrast stond hij erbij en keek ernaar, te verbluft om snel zijn telefoon te pakken voor een foto. Want wat hij daar zag, herkende hij onmiddellijk als een ringslang, met zijn grote pupillen en gele vlekken op de kop.

Nog steeds kan hij er nauwelijks over uit, hoewel het achteraf natuurlijk niet zo heel vreemd is dat hij die ringslang daar op zijn land aantrof. Juist zijn composthopen zijn een ideale plek voor deze enige eierleggende slang in Nederland, die nog maar weinig geschikte broedplekken heeft. Zodat de vrouwtjes steeds meer moeite hebben om in juni en juli hun eitjes af te zetten, gemiddeld zo'n 20 tot 40 per legsel. Wanneer er in de buurt dan ook nog water is met kikkers, padden en salamanders als voedselbron, zitten ze goed.

Blijft wel de vraag hoe de ringslang het land van onze achterbuurman heeft weten te vinden. Het zou zomaar kunnen, vermoedt hij, dat de slang per ongeluk is meegelift met een berg rietafval uit de uiterwaarden. Waarna de slang het grote geluk had om naast zijn composthopen te zijn beland. Desondanks heeft zijn onverwachte gast zich sindsdien niet meer laten zien. Vermoedelijk is die in één van zijn vijf andere composthopen gekropen, veronderstelt hij. Ook heeft hij geen eieren gezien, omdat hij er gewoon niet op bedacht was. Eitjes van ringslangen vallen niet snel op, ze zijn klein en kleverig en hebben de structuur en kleur van champignons. Daarom zullen ook mogelijke juvenielen hem zijn ontgaan, want die lijken meer op wormen dan op jonge slangen.

Maar wie weet, misschien hebben de slang en eventuele juvenielen het gered en komen ze volgend jaar na een winterslaap allemaal weer tevoorschijn. Want een ringslang zal een eenmaal gevonden broeihoop heel lang blijven bezoeken, vooral als er voor hem of haar ook nog een ideale leefomgeving is. Alleen al daarom is zo'n spontane waarneming in een vrijwel ongestoord natuurgebied hoopgevend!

Linkerpagina, riethoop uit de uiterwaarden, waarin de ringslang mogelijk is meegelift; en zelfgegraven vijver met kikkers, padden en salamanders als voedselbron voor ringslangen. Grote foto: composthoop van verzameld tuin- en snoeiafval als broedplek voor de ringslang.

Een broeihoop aanleggen, hoe doe je dat?

Dit zijn de tips van onze achterbuurman:

Bouw de hoop op een rustige, beschutte en schaduwrijke plek. Gebruik organisch materiaal uit de directe omgeving, zoals bladeren, takken, sloopafval, riet en mest. Knip of verhaksel met de heggenschaar het materiaal in kleinere stukken. Markeer een plek van 2 bij 3 meter met stokken. Leg als ondergrond een stapel takken neer, géén tegels of stenen, zodat een ringslang er makkelijk in kan. Bouw een hoop van het materiaal, voeg dierlijke mest toe, kalkkorrels, bloedbeendermeel en gemalen hoornspaanders. Zorg voor voldoende twijgen voor de luchtvochtigheid, dus zuurstof. Bevochtig alles flink om schimmelvorming tegen te gaan. Meng daarvoor kleigrond met water in een ton. Begiet de hoop ermee, zodat het kleiwater door alle lagen heen sijpelt om voedingsstoffen te binden.

Hou een maximale hoophoogte aan van 1 meter en dek de hoop af met riet of hooi, zodat het vocht kan zakken. Leg er als extra 'huid' een (plastic) zeildoek overheen om teveel verdamping dus uitdroging te voorkomen. Tijdens hete zomers het plastic met hooi afdekken om te koelen, zodat het niet scheurt en er geen microplastics in de hoop komen.

Na acht weken is in de zomermaanden een stabiel humuscomplex ontstaan ('s winters duurt het langer), dat permanente compost oplevert. Evenals een volmaakte broedplek voor de ringslang. 🐍

*Het snoei- en tuinafval wordt geprepareerd voor de compost- en broeihoop.
Foto ringslang Paul van Veen.
Foto ringslang op p. 3 Jan Dirk Buizer.*

